

Марія СТАДНІЙЧУК

*аспірантка першого року навчання кафедри дошкільної освіти
факультету педагогічної освіти.*

*Київський університет імені Бориса Грінченка.
м. Київ, Україна*

Науковий керівник – Олена Анатоліївна ПОЛОВІНА
*кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри дошкільної освіти
факультету педагогічної освіти.*

*Київський університет імені Бориса Грінченка.
м. Київ, Україна*

ХУДОЖНЬО-ПЕДАГОГІЧНЕ СПІЛКУВАННЯ З ДІТЬМИ ТРЕТЬОГО РОКУ ЖИТТЯ ЗА ОПОВІДАННЯМИ О. ГОНЧАРА

*«Справжня гуманність людей та їхня
моральність найповніше, гадаю,
виявляється у ставленні до дітей»*

О. Гончар

Освітня програма для дітей від 2 до 7 років «Дитина» в змісті освітньої взаємодії з дітьми третього року життя приділяє значну увагу літературному образотворенню. Його метою є зацікавити малюка книгою, сприяти отриманню задоволення від слухання, заохочувати емоційно реагувати на почуте. Добре підібраний літературний твір здатен пробуджувати дитячу уяву, що сприяє розвитку творчих здібностей [7, С. 365]. Акцентуємо увагу на важливості розвивати творчі здібності, починаючи з раннього віку. Констатуємо, що станом на сьогодні існує проблема інтенсифікації розвитку інтелектуальних здібностей дітей третього року життя. На це звертають увагу О. Байєр, Н. Гавриш, Т. Гурковська, Т. Піроженко, О. Половіна. Лобювання запитів батьків на навчання читання, вивчення основ грамоти чи іноземних мов не приводить до позитивного результату, тому що відбувається механічне заучування без осмислення, відтворення, а не створення. Вбачаємо також зміну комунікаційних технологій: замість читання і спілкування – дітям пропонується перегляд в переважній більшості низькопробного контенту. Проблемою є надмірне використання дорослими різноманітних електронних гаджетів, які одночасно і навчають, і розважають, але при цьому шкодять психічному здоров'ю малюків: вони зростають залежними від електронних пристроїв та втрачають зв'язок з

реальністю. На такій проблемі наголошується також в Концепції освіти дітей раннього та дошкільного віку, затвердженої Президією Національної академії педагогічних наук України (протокол № 1-2/8-119 від 18.06.2020 р.) [6, С. 15-17].

Ми не погоджуємось з тим, що нічого не можна зробити, потрібно шукати шляхи зміни ситуації, починаючи з раннього віку. Один з таких – знайомство дітей з творчістю О. Гончара, оскільки літературна спадщина письменника містить і дитячі твори. Серед таких виділяємо «Букет», «Дядько Роман і золотокрилки», «Яблука на стовпцях», «Хто кого водив», які в різні часи видавалися окремими дитячими книжечками [4], друкувалися в дитячих журналах, станом на сьогодні їх можна знайти у вільному доступі на просторах інтернету. Представляє інтерес те, що всі ці оповідання згодом увійшли до твору О. Гончара «Твоя зоря» (1980 р.) – останнього роману видатного письменника, герої якого весь час повертаються своїми думками в дитинство, яке письменник називає світанком життя. Для прикладу, головний герой роману так розмірковує про дитячі роки: «Чому так багато важить для нас дитинство?.. Чи справді, як дехто вважає, туга за дитинством — це туга за тим раннім гармонійним світом, де все бере початки і все постає чистим, доцільним, може, навіть близьким до ідеалу? В кожному разі, не випадково з'являється час від часу потреба воскресити те, що було, бодай трохи наблизити світанкове ото сприймання життя. І навіть самий уже процес спогадання того раннього, росяного дає тобі насолоду, як і кожна зустріч з прекрасним...» [3]. Таким чином, О. Гончар підкреслює значимість досвіду дитинства для всього подальшого життя, для становлення гармонійної, духовно збагаченої особистості.

Вдало підібраний літературний твір спонукає дітей до творчої діяльності, тобто сприяє розвитку творчих здібностей. Для дітей третього року життя пропонуємо художньо-педагогічне спілкування за змістом невеликих за розміром оповідань О. Гончара, як альтернативний підхід для організації освітньої взаємодії. Для прикладу, оповідання «Букет» [4, С. 3] вже в назві містить основу для такого спілкування. Пропонуємо розпочати його зі з'ясування того, чи знають діти, що таке букет. Для сюрпризного моменту доцільно використати відповідну іграшку: цуценя. Цікавість дітей підтримуємо запитанням: «Яке відношення має букет до цуценяти?» Після відповідей дітей пропонується прочитати початок оповідання: «Цуцик – наш загальний улюбленчик, на ймення Букет. Бурої якоїсь масті, рудий, наче трохи підсмалений, з хвостиком, бадьоро закрученим догори, він крутиться біля ніг, лащиться, всміхається своєю собачою усмішкою» [4, С. 3]. Важливо також запропонувати дітям творчу роботу на тему

«Цуценя» (вільне малювання, аплікація з підручних матеріалів тощо) та придумати, наприклад, клички виготовленим власноруч тваринкам. «Що їдять цуценята? Що таке окрайчик хліба? Яка може бути робота у тваринки?» – варіанти питань для продовження художньо-педагогічного спілкування за змістом цього оповідання.

Для дітей третього року життя важливе значення має емоційна складова під час будь-якої взаємодії. Німецький психолог В. Ауер в своїх дослідженнях звертає увагу на велике значення творів літератури та образотворчого мистецтва для розвитку дитячих відчуттів [1, С. 239]. Через чуттєву сферу розвиваються сприймання та уява, які є важливими для розвитку творчих здібностей. Сфера почуттів і для О. Гончара мала велике значення, в своїх щоденниках він згадував літературу та мистецтво як форми духовної культури людини, підкреслював їх значення. Музику він вважав найвищим мистецтвом: «Вище літератури ставлю тільки музику. Це те мистецтво, що до Бога найближче. Ось слухаю чиюсь симфонію – загадка. Мова – ніби навіяна з небес» [5, С. 456].

Завдання педагога полягає в організації життєвого простору дитини раннього віку таким чином, щоб під час ознайомлення з навколишнім світом, було задіяно якомога більше органів чуття. Враховуючи це, для прикладу, читання з дітьми оповіданням О. Гончара «Яблука на стовпцях» [4, С. 6] пропонуємо поєднати зі знайомством з картиною К. Білокур «Богданівські яблука». Водночас, яблука можна обстежувати руками, дивитися на них, нюхати та смакувати. Спілкування, організоване на матеріалі вказаного літературного твору, з використанням вдало підібраних ілюстрацій та дидактичних ігор, сприятиме гармонійному розвитку дітей третього року життя відповідно до їх фізіологічних особливостей. Діти здатні дуже емоційно реагувати на почуте та побачене, при цьому розвивається мовлення: вони спочатку промовляють окремі слова, потім словосполучення, згодом стають здатними висловлюватися реченням [2, С. 36]. Читання художнього твору та перегляд яскравого наочного матеріалу за змістом оповідання розвиватиме дитячу уяву. Маленька дитина сприймає світ всіма органами чуття і таким чином накопичує емоційно-чуттєві враження, що є основою для розвитку творчих здібностей.

Звертаємо увагу на ще одне оповідання О. Гончара, «Золотокрилки», [4, С. 4], вже з першого речення якого: «На величезному, просто безкрайому лану гречки пасуться бджолята...» [4, С. 4], - виникає безліч тем для художньо-педагогічного спілкування. З дітьми можливо з'ясовувати, що таке лан і чому він не має країв, як і хто вирощує гречку, хто такі бджолята і чому вони пасуться.

Читаючи далі, діти дізнаються, як називається бджолина хатка, як бджоли дбають одна про одну, як чують погоду тощо. Варіантів творчих робіт та цікавих дидактичних ігор за змістом цього оповідання теж може бути багато.

Таким чином, в літературній спадщині О. Гончара представлені твори для наймолодших. Важливо знайомити дітей зі зразками української літератури, починаючи з раннього віку. Вважаємо, що твори О. Гончара вчать дітей людяності, сприяють формуванню позитивної картини світу, що є дуже важливо в умовах сьогодення. У одному зі своїх щоденників письменник написав: «Кожен мав би зрозуміти, що для України її духовність, мова, література – це останній рубіж самозахисту, остання надія відстояти себе перед агресивними силами зла» [5, С. 524]. Повністю поділяємо цю думку.

Список використаних джерел

1. Ауэр В.-М. Миры чувств. Развивать чувства, воспитывать восприятие, учиться с радостью. Пер. с немецкого. Киев: Наири, 2016. 336 с.
2. Виховання дітей раннього віку в закладах дошкільної освіти різних типів: монографія / С. А. Васильєва, Н. В. Гавриш, В. В. Рагозіна. за наук. ред. Н. В. Гавриш. Кропивницький : ІМЕКС - ЛТД, 2021. 226 с.
3. Гончар О. Твоя зоря. URL:<https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=551> (дата звернення: 20.02.2023)
4. Гончар О. Дядько Роман і золоті крилки. Оповідання для дошкільного віку. Київ: Веселка, 1987. 18 с.
5. Гончар О. Щоденники. Том 3 (1984–1995). Київ: «Веселка», 2004. 610 с.
6. Концепція освіти дітей раннього та дошкільного віку /укладачі Воронов В. А., Гавриш Н. В., Канішевська Л. В., Піроженко Т. О., Рейпольська О. Д., Сисоєва С. О. Національна академія педагогічних наук України. Київ: ФОРМ «Ференець» В.Б., 2020. 44 с.
7. Методичні рекомендації до Освітньої програми для дітей від 2 до 7 років «Дитина» / наук. ред. Г. В. Беленька, О. А. Половіна, І. В. Кондратець. Київ; ТОВ «АКМЕ ГРУП», 2021. 568 с.
8. Шульга Л. М. Розвиток художньо-творчого потенціалу як природна потреба дитини дошкільного віку. 2020. Доступно:<https://drive.google.com/file/d/1uefUzRF0vgvlpX6-AgbsXuc8Yd6nIN3n/view>

